

ZPRAVODAJ

ZO 59/11 Českého svazu ochránců přírody Jihlava

<http://csop-jihlava.euweb.cz/Zpravodaj.htm>

Ročník III / číslo 2

Září 2004

Z našich akcí od jara do podzimu :

9. března – přednáška RNDr. Josefa Zlámálíka na téma HISTORIE DOLOVÁNÍ STŘÍBRA NA JIHLAVSKU v přednáškové místnosti na jihlavské Bráně. Účast průměrná.
23. března – beseda s Pavlem Šikýřem ze Správy podzemí o JIHLAVSKÉM PODZEMÍ DNES. Účast slušná, zájemci se dozvěděli spoustu nových věcí o jihlavském podzemí.
- v jarním období proběhlo několik brigád na sázení stromků u Salavic a v Jihlavě
 - od konce března do poloviny května probíhaly záchranné přenosy obojživelníků u Panského rybníka u Kamenice (blíže v samostatném článku na straně 6)
2. května – VÍTÁNÍ PTAČÍHO ZPĚVU – ornitologická vycházka směřovaná tentokrát do okolí Pávova a Lesnova pod vedením Pavla Hobzy. Patnáct účastníků.
- 6.-9. května – účast několika našich členů na tématickém zájezdu Chaloupek do Krkonošského národního parku.
- 14.-15. května – nadmíru úspěšná účast našich MOPíků na regionálním kole soutěže ZELENÁ STEZKA - ZLATÝ LIST na Chaloupkách. Tým pod vedením Petra Touše překvapil a vybojoval v těžké konkurenci cenné vítězství. Podrobnosti v samostatném článku na str. 12-13.
22. května – MÁJOVÁ BRTNICE – naučnou botanicko-zoologickou vycházku do přírodní rezervace Údolí Brtnice za pěkného májového počasí vedli Jaromír Maštera a Tomáš Berka. Hanebná účast 5 lidí!
29. května – OTEVÍRÁNÍ STUDÁNKY EMANUELY. Vedl Eman Tomek. Účast velmi slabá.
- 14.-20. června – účast našich MOPíků, jakožto vítěze regionálního kola, na národním kole Zlatého listu ve Vizovických vrších. Blíže na straně 12.
18. června – ZA PŘÍRODOU MALÉHO BERANOVA – botanicko-geologická vycházka do okolí Malého Beranova pod vedením Ing. Milana Holuba a Mgr. Jaromíra Švarce. Blíže na straně 15.
- 2.-10. července – účast několika našich členů na zájezdu Chaloupek do RUMUNSKÉHO POHOŘÍ APUSINI. Podrobnosti na str. 15.
17. července – ornitologická expedice na Znojemsko. Podrobnosti v samostatném článku na straně 5.
14. a 21. srpna – kosení PP Vlánecké rašeliniště. Pokračování v září (viz Kalendář akcí).
- Ø účast ve správních řízeních (obnova sjezdového areálu na Rudném, udělení výjimky dle vodního zákona, odbahňování rybníků, oprava meliorační strouhy v PR Bažantka, kácení stromů v katastru Jihlavy), podávání připomínek úřadům, účast na ústních jednáních
 - Ø mapování rozšíření obojživelníků (blíže na str. 10) v rámci grantového projektu ČSOP „Mapování obojživelníků v okrese Jihlava“
 - Ø distribuce dotisku příručky o obojživelnících (500 výtisků) mezi veřejnost
 - Ø mapování vzácných živočichů a rostlin (Mapovací karty), mapování ptactva
 - Ø návrhy na registraci VKP a památných stromů
 - Ø zprovoznění EKOINFCENTRA ČSOP Jihlava (blíže na straně 16)
 - Ø kontroly zvláště chráněných území na Jihlavsku, provádění biologických průzkumů vybraných lokalit,

PTAČÍ SERVIS

rubrika sekce Ochrana ptactva

Orel křiklavý v hnízdním období v přírodním parku Čeřínek

Orel křiklavý (*Aquila pomarina*) patří mezi menší druhy orlů, je světle hnědě zbarvený s tmavšími letkami a světlými poli v křídlech. V letu se vyznačuje prknavitými křídly s prstovitě roztaženými letkami. Dobrým určovacím znakem u tohoto druhu jsou tmavší letky než světleji zbarvené spodní krovky křídelní; u velmi podobného orla volavého je tomu právě naopak. Orel křiklavý často krouží v otevřeném terénu, usedá na vyvýšená místa, jako jsou sloupy, hromady kamení, hroudy, často obratně chodí po zemi a loví kořist. Potravou se mu stávají různí hlodavci, ptáci, obojživelníci a plazi. Biotopem tohoto orla jsou lesy prostoupené loukami, říčními údolními i zemědělskou krajinou. Hnízda si staví v korunách stromů. Na hnízdišti je velmi nenápadný, ale prozradí se pronikavým štěkáním „jef jef“, odtud dostal druhové jméno křiklavý. V českých zemích hnízdil ještě v 80. letech minulého století na Šumavě, ale v poslední době nebylo hnízdění prokázáno. Z Českomoravské vrchoviny jsou známa ojedinělá hnízdní u Poličky.

Já se s tímto orlem setkal 25. června 2004 v chatové osadě Klechtavec u Rohozné, kdy jsem se svým bratrem Robertem a kamarádem Tomášem Valíkem (oba jsou členy mladých ochránců přírody) pozoroval jednoho dospělého ptáka kroužit nízko nad lesem u osady a poté přímo nad osadou. Ortel byl dobře nasvícen, takže byly vidět všechny důležité znaky pro určení druhu. Občas byl napadán včelojedem lesním, který obhajoval hnízdní teritorium a poté nám zmizel kdesi za lesem u osady. Zprvu jsme si mysleli, že se jednalo o naše první a na dlouhou dobu také poslední setkání s tímto druhem, ale 11. července jsme se přesvědčili o tom, že jsme se mylili. Při cestě z Jezdovického rybníku se nám podařilo orla vyplašit na topolech při hlavní silnici do Rohozné. Hned na první pohled bylo zřejmé, že se jedná o jiného jedince. Tento pták byl světleji zbarvený se světlými svrchními krovkami křídelními a hlavou. Orla jsme pozorovali, dokud nám nezmizel na kraji lesa poblíž chatové osady.

Večer jsme se na to místo, kam orel zalétl, vydali a podařilo se nám ho objevit. Orel většinu času pobýval na loukách v údolí malého potůčku protékajícího přílehlou olšinou, která je obklopena smrčínami. Pouze při vyplašení odlétl do některého z remízků v polích, nebo usedl na vysoké stromy podél silnice do Rohozné. Zde se zdržoval minimálně do 26. července, jelikož už nebyl při raně srpnových kontrolách tohoto území zaznamenán.

Zbývá pouze otázka, zda by nemohl orel křiklavý v přírodním parku Čeřínek také hnízdit. V takovémto případě, kdy jsou pozorováni dva jedinci v hnízdním období a ve vhodném hnízdním prostředí, přičemž se zde alespoň jeden zdržel delší dobu, to je určitě možné. Vždyť jen samotné pozorování je v rámci Českomoravské vrchoviny velice zajímavé.

Filip HRUŠKA

Neobvyklé hnízdění konipasa bílého

Dne 27. dubna t.r. jsem si na brigádě při sběru kamene na rovinatém poli ZD Smrčná osetém kukuřicí všiml, že těsně před koly traktoru vzletl konipas bílý. Okamžitě jsem požádal traktoristu, aby zastavil a šel jsem si prohlédnout místo, odkud pták vyletěl. Pod drnem loňské trávy se ukrývalo hnízdo se šesti vejci. Drn je velmi dobře maskoval před případnými predátory ze vzduchu. Hnízdo bylo umístěno asi 150 m od zarostlé polní cesty a asi 300 m od okraje lesa. Budovy obce a hospodářská stavení družstva byla od hnízda vzdálena cca 700 m.

Je známo, že konipas vyhledává nejčastěji hnízdiště na budovách, příp. ve stromořadích. Hnízdní na otevřeném poli s čerstvě zasetou a místy teprve vyklíčenou kukuřicí je podle mých dlouholetých zkušeností velmi neobvyklé. Při kontrole o 14 dní později jsme se s kolegou Karlem Holubem pokoušeli případ fotograficky zdokumentovat, foto však bylo málo kvalitní a nelze je reprodukovat. V té době již bylo v hnízde 5 mlád'at částečně opeřených a pilně krmených dospělými ptáky. Při další kontrole 21. května bylo hnízdo prázdné se stopami po úspěšném vyvedení mlád'at. S touto zajímavostí jsem se za dlouhá léta své ornitologické činnosti setkal skutečně poprvé.

Pavel HOBZA

Správní řízení

1. Držení vrány šedé a poštolky obecné

V rámci dvou správních řízení jsme se vyjadřovali k žádosti soukromých osob k držení dvou jedinců vrány šedé a jednoho jedince poštolky obecné. V případě poštolky šlo pouze o ústní vyjádření. Co se týká vran, zaslali jsme na Magistrát následující stanovisko:

V posledních letech (možná i desetiletích) je zaznamenáván úbytek vran na území ČR, a proto byly oba druhy zařazeny do tzv. Výstražného seznamu ptáků ČR. Výstražný seznam je kategorie stojící mimo Červený seznam, protože zahrnuje druhy, které mají na území ČR dosud uspokojivé stavy. Tyto druhy však obecně nebo regionálně ubývají a existuje u nich obava, že budou v nejbližších letech ohroženy v případě pokračujícího působení určitých faktorů. Vrána šedá je na Jihlavsku dosud považována za pravidelně hnízdící druh, který hnízdí řídko, ale zatím každoročně. Kdežto vrána černá je na Jihlavsku hodnocena jako vzácně hnízdící druh, u kterého není hnízdění každoročně zaznamenáno.

Z výše uvedených důvodů nesouhlasíme s odchytom mláďat vran ve volné přírodě pro jejich držení v zajetí. Jelikož v tomto případě žadatel neuvedl způsob získání mláďat, domníváme se, že mláďata byla vybrána přímo z hnízda (držena v zajetí od slepého mláděte). Jelikož mláďata jsou v zajetí držena již 2 roky, jedná se o zmařený život 2 ptáků, kteří by ve volné přírodě asi nepřežili. Žádáme, aby nové odchty již nebyly povolovány a aby bylo prošetřeno, zda tento výrazný úbytek těchto druhů není způsoben lovem těchto druhů myslivci a zda by pro záchranu těchto druhů na Jihlavsku neměl být vydán zákaz jejich lovu.

Oběma žadatelům bylo držení ptáků povoleno, naše připomínky byly zohledněny v rozhodnutí.

2. Žádost o odstřel volavek na rybnících

V tomto řízení se jednalo o udělení výjimky k odstřelu volavek popelavých na rybnících v okolí Batelova z toho důvodu, že volavky škodí na zdejších rybnících. V našem ústním vyjádření jsme nesouhlasili s povolením odstřelu. Škody volavkou jsou totiž zanedbatelné v porovnání se škodami, které způsobují vydry a norci američtí. V případě chráněné vydry mohou také poškození žádat o náhradu vzniklé škody. Odstřel volavek úřadem povolen nebyl.

3. Odbahňování Váňovského rybníka u Třeště

K odbahňování jsme se vyjadřovali 8. března 2004. Váňovský rybník a zejména jeho pobřežní porosty jsou pravidelným hnízdištěm několika zákonem chráněných druhů ptáků. V posledních letech zde byly v hnízdním období zaznamenány také druhy zasluhující na Vysočině mimořádně vysokou pozornost, které patří i mezi nejvzácnější druhy v ČR. Tím nejvzácnějším druhem je rákosník ostřicový, kterého zde zaznamenal Ivan Kunstmüller. U takovýchto druhů považujeme zásah do jejich hnízdního prostředí za zcela nepřijatelný. Vzhledem k dostatečné rozloze volné hladiny rybníka se domníváme, že je možné ponechat pobřežní porosty v plném rozsahu. Odbahnění je třeba provést tak, aby tyto porosty nebyly narušeny. Část sedimentu je možné využít pro vytvoření plochého ostrůvku či poloostřevku pro zvýšení hnízdních možností ptáků. Litorální porosty by měly zůstat zachovány, odbahňování zatím neproběhlo.

Zachráněný kalous opět létá nad Jihlavou

23. července jsme na Heulose u Hrádku uspořádali akci pro děti: vypouštění kalouse. Připravena byla beseda o sovách a jejich životě s ukázkou hlasů sov. Nechyběly ani soutěže o ceny, každé dítě si odneslo soví pexeso a dřevěnou sovičku, kterou si každý musel sám vyhledat v lese.

Zlatým hřebem byl však příjezd RNDr. Aleše Tomana ze záchranné stanice Pavlov, který přivezl odchované mládě kalouse ušatého, nalezené zjara v tomto parku. Nalezený chomáček prachového peří se za necelé dva měsíce změnil v krásnou hrdou sovu, která ještě před vypuštěním uštědřila panu Tomanovi několik štípanců. Děti mohli vidět i ukázkou kroužkování ptáků.

Nakonec zamávaly kalousovi na rozloučenou a ten opět svobodný odletěl do korun nedalekých stromů.

Vojtěch KODET & Daniel STEJSKAL

Krátce:

- Elektrický proud opět zabíjel! Dle sdělení starosty obce Doupě zahynul koncem července na drátech elektrického vedení čáp černý. Stalo se to přímo v obci, kdy čáp chtěl usednout na sloup a dotkl se křídlem drátu.
- V Krahulčí bude prováděna rekonstrukce hromosvodu na objektu, kde se nachází čapí hnízdo. Pro rekonstrukci údajně není nutné hnízdo odstraňovat. V našem vyjádření k této věci stojí, že pokud bude hnízdo muset být během rekonstrukce odstraněno, požadujeme jeho obnovení. V předchozím písemném vyjádření jsme uvedli, že požadujeme zachování hnízda v obci Krahulčí a že případné jeho stěhování musí být provedeno pod odborným dohledem. Stěhovat na jiné místo se ale snad nebude.

Naše účast při záchraně zraněných ptáků

V letošním roce jsme řešili několik případů zraněných ptáků nebo mláďat vypadlých z hnízd. V prvních dvou případech se jednalo o labuť. První labuť našli na poli za Mrákotínem, labuť přistála na poli a nechtěla nebo nemohla odletět. Informovali jsme záchranou stanici v Pavlově, druhý den si pro ni přijeli. Labuť měla starou zlomeninu nohy, která jí špatně srostla. Při plavání a vzletání z vody jí to pravděpodobně nevadilo, ale když přistála na poli, už nebyla schopná odletět. Druhá labuť na tom však byla hůř. Volala nám paní z Nového Rychnova, že labuť našli nedaleko vsi. Byla v tak zuboženém stavu a vyhladovělá, že bohužel uhynula.

K dalšímu případu nás přivolala Městská policie. Dva chlapci na Heulose našli mládě holuba hřivnáče vypadlé z hnízda. Mládě bylo odřené po pádu z velké výšky. Poskytli jsme mu základní ošetření, ale druhý den, kdy si pro něj měli přijet ze záchrané stanice, uhynulo, pravděpodobně na vnitřní zranění.

V ostatních případech jsou konce již radostnější. Parta dětí na Dolině našli mladou kavku obecnou, která ještě neuměla létat. Protože se na sídlišti pohybuje velké množství venčících se psů a koček, předali jsme nakonec kavku do záchrané stanice Pavlov, kde ji vychovají a vypustí do přírody.

Dalším nalezeným mládětem byla sova – malý kalous ušatý ještě v prachovém peří, který seděl u cesty na Heulose v kupě roští. Takto ho tam našla sedět malá holčička s maminkou při odpolední procházce. Tohle byla zatím naše nejrychlejší záchraná akce. Po oznámení nálezu vypadlého mláděte jsme byli do 10-ti minut na místě. Mládě jsme prohlédli, bylo zdravé, bez známek zranění. Vyrozuměli jsme záchranou stanici Pavlov a ti byli na místě asi za 20 minut, měli totiž cestu přes Jihlavu.

V dalším případě nás děti ze sídliště U pivovaru informovaly o tom, že odchytily čtyři ptáčata na silnici a nevědí, co s nimi mají dělat. Byli to mladí drozdi, kteří předčasně opustili hnízdo. Byli již opeření, ale ještě nelétali. S dětmi jsme je odnesli do nedalekého porostu a z dálky sledovali, jak se pískáním svolávají s rodiči. Našli se a znovu je začali přikrmovat, jak to bývá často u menších pěvců, i mimo hnízdo.

Poslední dva případy se odehrály loni, a to 5. srpna. Zavolal nám jeden pán z Jamného, že již týden cestou do práce pozoruje nedaleko Rytířska na louce volavku popelavou, která má pravděpodobně zraněné křídlo. V ten samý den nás požádali o pomoc chataři ve Dvorcích, kterým na řeku přiletěla rodinka labutí. Spokojeně si tam žili, po nějakém čase však zmizeli rodiče a nevzletná mláďata tam zůstala sama. Několik chatařů je pravidelně krmilo, avšak najednou začala mláďata mizet jedno po druhém. Když zbyla už jen dvě, požádali nás o pomoc.

Odpoledne jsme odchytili u Jamného volavku popelavou a zjistili jsme, že je to letošní mládě a má zlomené křídlo. Naštěstí zlomenina nebyla otevřená, takže nebyla zasažena infekcí. Večer si přijel Dr. Toman z Pavlova pro volavku a jeli jsme odchytil 2 mláďata labutí do Dvorců. Odchyt se podařil, mláďata byla v dobré kondici a hlady určitě nestrádala, protože se o ně chataři dobře starali.

Ďěkujeme všem nálezcům, kterým nebyl osud zraněných nebo opuštěných ptáků lhostejný.

Daniel STEJSKAL

Hnízdění vlhy pestré - expedice na Znojemsko

Tuto expedici domluvil Petr Touš při jedné ze svých návštěv Znojemska. Byli jsme pozváni na pozorování hnízdění vlh. A tak v sobotu 17. července odjíždí z Jihlavy dvě auta, ve kterých sedí Toušovi, K. Holub, P. Hobza, D. Stejskal, Bohouš a Šárka Chyhalovi, H. Matějčíková a já. Hned za Znojmem, směrem na Hatě máme v motorestu schůzku s místní ornitoložkou, paní Vlastou Škorpilovou.

První zastávka je v pískovém lomu, kde hnízdí břehule říční. Dle odhadu ornitoložky tu hnízdí asi 250 párů. Popojíždíme mezi vinohrady. Z kamenné věže, zbytku tvrze, pozorujeme v mezích mezi vinicemi hnízdění vlhy pestré. Charla hnízdí v norách a tak musíme dalekohledem dobře sledovat, kam zalétá s potravou. Slysíme i charakteristický hlas vlhy. Po chvíli se jedna objevuje a mizí mezi keři za další potravou. Někdy sledujeme vlhu i přímo nad našimi hlavami.

Tady se s námi ornitoložka rozloučila a my sami navštěvujeme další hnízdiště vlh, poblíž rakouské hranice. Tady jsme ale vlhy neobjevili, zato v jedné z nor se ukázal sysel. Příjemným překvapením bylo zastavení na kafe ve Strachotících u sestry paní Toušové a ochutnávka kynutých knedlíků s meruňkami a borůvkami. Dále navštěvujeme Jaroslavický rybník, kde jsme měli štěstí – právě tu vyváděli mláďata kvakoši noční. Při obchůzce rybníka jsme pozorovali více exemplářů. Následuje ještě návštěva jaroslavického zámku. Poslední zastavení bylo ve Strachotické hospodě – teplo bylo veliké a žízeň je věčná. Tady jsme zhodnotili celou akci a nezbyvá než poděkovat manželům Toušovým za přípravu a zdařilost celé akce.

Miloslav BARTOŠ

MAPOVÁNÍ

rubrika sekce Mapování přírody

Záchrana ropuch u Kamenice podruhé

Záchranná akce probíhala v roce 2004 opět od dubna do května, opět za spolupráce ZŠ Kamenice a ČSOP Jihlava. Hlavní tah ropuch vypukl v druhé polovině dubna a trval do začátku května. Celkem bylo dětmi ze ZŠ v Kamenici zachráněno 870 žab, z toho 855 ropuch a 15 skokanů hnědých. Na tomto místě bych chtěl vyzdvihnout zejména Žanetu Křípalovou a Vladku Beránkovou za jejich obětavý přístup k práci, který prokázaly už i v minulém roce.

V letošním roce je patrný výrazný nárůst počtu přenesených ropuch. Nejpravděpodobnější vysvětlení tohoto téměř dvojnásobného počtu je, že před 3-4 lety byly vhodné podmínky pro rozmnožování a tudíž v tomto období přežilo větší množství mladých jedinců, než v jiných letech (ropuchy dospívají ve třetím resp. čtvrtém roce života). Letos pak dospěli a většina z nich se vydala na svou pouť k rybníku, kde se sami „narodili“. Cestou narazili na zábrany a spadli do sběrných nádob (určitě to pro ně bylo lepší, než kdyby skončili pod koly aut, ale to si zřejmě neuvědomovali). Poté byli přeneseni k cíli své cesty, Panskému rybníku.

Děkuji všem, kteří se zúčastnili letošní záchranné akce, ať už pomáhali instalovat zábrany, přenášeli žáby či zábrany sklízeli a také ÚVR ČSOP, která letošní přenosy finančně podpořila v rámci programu Ochrana biodiverzity.

Foto: J. Jelínek

Jaromír MAŠTERA

Správní řízení a EIA

1. Obnova sjezdovky na vrchu Rudný u Jihlavy

První správní řízení, kterého jsme se zúčastnili a podali připomínky, ohledně obnovy sjezdového areálu proběhlo v dubnu t.r. V červenci bylo zpracováno a předloženo k vyjádření Oznámení záměru vybudovat sjezdový areál. Po prostudování tohoto dokumentu jsme podali na KrÚ naše stanovisko.

V něm je mj. uvedeno, že požadujeme minimální zůstatkový průtok ve Zlatém potoce (pod sjezdovkou) po vybudování nádrže na umělé zasněžování v intervalu Q_{300} až Q_{330} . Q_{330} je totiž minimální tzv. biologický průtok, který zaručuje přežívání všech organismů v toku. Dále jsme požadovali stanovení určité zůstatkové hladiny (min. 60 cm), která bude zachovávána po celý rok (i mimo lyžařskou sezónu) z důvodu podpory rozmnožování vodních živočichů (zejména obojživelníků), kteří tuto nádrž časem osídlí. V rámci úprav sjezdového svahu jsme souhlasili s některými podmínkami uvedenými v Oznámení, např. v rámci odstraňování stromů na svahu řešit odkácení s následným zarovnaním (frézováním) pařezů do roviny terénu bez použití těžké mechanizace z důvodu prevence erozního ohrožení; zejména v dolní polovině svahu bude dbáno na minimální poškození enkláv výsušných stanovišť a enkláv s výskytem plavuně vidlačky; nerealizovat plošné skryvky povrchu půdy svahu s výjimkou nezbytného manipulačního pásu pro pokládku inženýrských sítí v trase vleku; v rámci údržby svahu podporovat rozvoj výsušných (xerofytních) stanovišť ve východní polovině sjezdového svahu.

Také jsme navrhli způsob podpory dalších cenných ploch na svahu, tj.: „dále podporovat rozvoj porostů plavuní v západní polovině sjezdového svahu tím, že zde bude zachován dostatečně vysoký okrajový lesní porost, který umožní dostatečné zastínění západní části svahu. Případná těžba dřeva v této okrajové části lesa bude prováděna mozaikovitě v odstupu několika let, nikoli plošně; a to tak, aby odlesněním dotčené

porosty plavuní měly vždy dostatečný čas na regeneraci z okolních porostů“, a některá další opatření.

Oznámení neřešilo problém dolní příjezdové komunikace podél Zlatého potoka k dolní stanici vleku a obslužným budovám. Na tuto věc jsme upozornili proto, že touto lesní cestou bude transportován veškerý materiál, a to směrem k dolní stanici a směrem od této stanice ke Zborné. Této problematice je třeba věnovat zvýšenou pozornost z důvodů minimalizace poškození této cesty a jejího okolí těžkou mechanizací. V rámci Oznámení byly řešeny pouze dvě varianty umístění hlavního parkoviště pro návštěvníky areálu (podle cesty z Lyžaře ke krematoriu, ve Zborné). Podle našeho názoru se ale nabízí více variant umístění parkoviště, než je uvedeno v Oznámení; např. rozšíření stávajícího parkoviště u Lyžaře, využití či rozšíření plochy Sedmicestí u Lyžaře na úkor méně hodnotných nepůvodních smrkových porostů, apod. Proto jsme požadovali na parkoviště provést posuzování vlivu na životní prostředí (proces EIA).

Na závěr jsme požadovali, aby veškeré terénní práce související s výstavbou lyžařského areálu byly prováděny pokud možno mimo vegetační období, a to z důvodu minimalizace rušení a fyzické likvidace jedinců i populací živočichů a rostlin vyskytujících se na ploše budoucího areálu či v jeho blízkém okolí; obnovení alespoň části bukové jedle lesa při JV okraji sjezdového svahu necitlivě vytěženého v roce 2000 a větší podporu přirozené skladby lesů v celém okolí lyžařském areálu. S tímto souvisel také náš požadavek na zachování skupinek vzrostlých jedlí a buků v celém místě výstavby areálu.

Na základě zjišťovacího řízení, které organizoval KrÚ, bylo rozhodnuto tak, že výstavba parkoviště a komunikací v blízkosti areálu bude posuzována procesem EIA; obnova sjezdovky, vybudování nádrže a obslužných objektů pak bude řešena v dalších správních řízeních. Těch se samozřejmě budeme účastnit a budeme hájit všechny body, které jsme uvedli v našem stanovisku k Oznámení tohoto záměru.

2. Odbahňování a úpravy okolí Hosovských rybníčků

V minulém čísle jsme informovali o tom, že členové naší organizace zjistili v únoru nedovolené odbahňování těchto rybníčků (hlavně horního) a Magistrát m. J. následně zahájil správní řízení o uložení nápravných opatření. V rozhodnutí stojí, že budou obnoveny břehové porosty rybníka, bude zachován extenzivní chov plůdku ryb, nebude zasahováno do chemismu vody a bude upraven sklon rybníka tak, aby zde byl vytvořen menší sklon litorálu. Současně zahájila ČIŽP jednání o přestupku a příp. udělení pokuty.

Začátkem srpna se, po výslechu svědků, konalo ústní jednání. Toho se zúčastnili zástupci nájemců rybníčků, Magistrátu, ČIŽP, AOPK a samozřejmě ČSOP Jihlava. Náš zástupce mj. uvedl, že ČSOP není proti vlastnímu zásahu, ale spíše proti tomu, že nebyl předem ohlášen a nebyly předem projednány všechny okolnosti a stanoveny podmínky, za nichž by odbahňování nebylo tak velkým zásahem do biotopu chráněných druhů. Také upozornil na to, že je důležité, aby byl v rybníce chován pouze plůdek ryb, tak jak tomu dosud bylo. Bohužel se tak neděje, protože v rybníce jsou vysazeny desítky velkých ryb, zřejmě kaprů. Pokud nebude tento chov změněn na chov plůdku, může dojít až k úplné likvidaci populací chráněných druhů obojživelníků na lokalitě. Rozhodnutí o udělení/neudělení pokuty bude vydáno v brzké době.

Během těchto řízení požádali nájemci o souhlas k odbahňování a úpravám prostředního Hosovského rybníčku. Ten jim byl vydán s tím, že musejí splnit několik podmínek (např. že nedojde ke zvětšení stávající hladiny rybníka, bude zachován litorál, v rybníku bude zachován extenzivní způsob hospodaření, nebudou káceny břehové porosty). Tento rybníček byl po celou letošní sezónu vypuštěn a tudíž nemohl sloužit k rozmnožování obojživelníků. Z tohoto důvodu jsme také nebyli proti jeho odbahňování na přelomu tohoto a příštího roku.

3. Udělení výjimky pro použití závadných látek na rybnících Rybářství Telč (pokrač.)

V rámci 2 správních řízení se projednávalo a dosud ještě projednává udělení výjimky na celkem 52 rybnících správního obvodu Telče a Jihlavy. Co se týká „jihlavských“ rybníčků, výjimka nebyla povolena na 10-ti cenných rybnících (např. Broum, Jezírko, Okrouhlice, Lovětínský, rybníky pod Sovovkou) a na zbylých 18-ti byla povolena s tím, že bude množství dodávaných látek sledováno a kontrolováno, aby nedošlo ke zhoršení kvality vody v rybnících. Pokud bude na některém z těchto rybníčků zjištěn výskyt chráněných druhů, výjimka bude pro tento rybník zrušena.

U „telčských“ rybníčků je situace taková, že Rybářství Telč si musí na vlastní náklady nechat provést biologické hodnocení 14-ti z 24 rybníčků, u nichž nebyl úřadu znám jejich stav. Teprve po provedení tohoto hodnocení bude vydáno konečné rozhodnutí.

4. Registrace významných krajinných prvků v Řehořově

Na základě našeho podnětu z konce loňského roku vedl od června Magistrát správní řízení ohledně zaregistrování dvou VKP v katastru obce Řehořov (požární nádrž, silážní jáma). Registrace VKP Řehořovská požární nádrž proběhla bezproblémově (viz následující strana), při pokusu o registraci nepoužívané a zatopené silážní jámy v areálu zemědělského družstva ale došlo ke střetu s majitelem, firmou Eurofarms Heroltice. Ta totiž podala námítky, ve kterých nesouhlasila s registrací z toho důvodu, že bude tato silážní jáma opět využívána a není možné, aby v ní nadále byla voda.

Na ústním jednání, které proběhlo v polovině července, samozřejmě za účasti našeho zástupce, nezbylo než souhlasit se zrušením jednání o registraci VKP a následně i se zánikem vodního biotopu, který je jedním ze 3 lokalit v rámci bývalého okresu Jihlava, na nichž je potvrzeno rozmnožování regionálně vzácné ropuchy zelené. Majiteli jámy, tedy firmě Eurofarms, bylo doporučeno, aby požádala o výjimku kvůli zásahu do biotopu zvláště chráněných obojživelníků a aby odvodnění a oprava silážní jámy byly provedeny mimo období rozmnožování obojživelníků. Žádost firma podala a my toto jednání určitě blokovat nebudeme. Bohužel jsme tedy, místo zajištění její ochrany, o tuto cennou lokalitu přišli (a s námi i příroda, za jejíž ochranu „bojujeme“).

5. Oprava meliorační strouhy na okraji PR Bažantka (pokrač.)

V minulém Zpravodaji jsme Vás informovali o odvolání, které podala naše organizace proti rozhodnutí KrÚ o povolení vyčištění otevřeného drenážního koryta na hranici PR Bažantka. Prohloubením příkopu by byl negativně narušen vodní režim rašeliniště a tím vážně ohroženy vzácné rostliny, které se zde vyskytují. Dále zde došlo k porušení zákona tím, že práce byly započaty, ještě než rozhodnutí nabylo právní moci. V odvolání jsme zdůraznili nejen negativní dopady zásahu, ale také jsme navrhli jiné řešení problému zaneseného vyústění drenážního systému, kvůli čemuž byla snaha koryto bagrovat. Ministerstvo životního prostředí (MŽP) nám dalo zapravdu. Dokonce zjistilo, že povolení bylo vydáno v přímém rozporu s platným plánem péče o tuto rezervaci a na základě návštěvy daného území dospělo k závěru, že by tím mohlo dojít ke zhoršení stavu rezervace vzhledem k předmětu a cíli ochrany. MŽP tedy rozhodnutí zrušilo a vrátilo zpět k novému projednání.

6. Oprava a odbahnňování rybníka Na pastvišti u Otína

Řízení bylo zahájeno začátkem srpna t.r. Po provedení základního biologického průzkumu na lokalitě, při němž bylo zaznamenáno několik vzácných a ohrožených druhů rostlin (úpor trojmužný, bahnička bradavčitá, zábělník bahenní) jsme zaslali na Magistrát naše stanovisko. V něm souhlasíme s odbahnňováním rybníka Na pastvišti pouze za splnění těchto podmínek:

1. Nebude jakkoli zasahováno do břehové části rybníka (s výjimkou hráze), tj. nebude zvětšována vodní plocha nad rámec úrovně, která byla v rybníce před jeho vypuštěním a jež je dosud patrná.
2. Bez zásahu bude také ponechána část litorálu minimálně 2 metry od nynějšího okraje rybníka směrem k jeho středu, a to pokud možno v celé okrajové části rybníka s výjimkou dna u hráze. Z bezzásahové zóny dna bude vytvořen pozvolný přechod k hlubším partiím rybníka, které vzniknou po odbahnění.
3. Sedimenty vytěžené z rybníka nebudou ukládány na okraje rybníka ani do jeho nejbližšího okolí (s výjimkou prostorů za hrází).
4. Z důvodu podpory vzácných rostlin obnaženého dna rybníka, které se na lokalitě vyskytují, bude vždy jednou za několik let (cca 3-5 let) prováděno snížení hladiny rybníka o cca 0,5 - 0,75 m. Takto snížená hladina musí být v rybníce udržována minimálně 1 rok, tj. od podzimu do podzimu příštího roku (období letnění při zachování dostatečného množství vody nutného pro vývoj živočichů).
5. V rybníku bude po provedených úpravách hospodařeno pouze extenzivně (nejlépe s chovem plůdku či menších ryb), bez jakýchkoli zásahů do chemismu vody.

Na lokalitě je zaznamenán z minulých let výskyt několika chráněných druhů obojživelníků, např. skokana ostronosého, skokana krátkonožého a ropuchy obecné. V těsném sousedství rybníka se potom nachází VKP, na němž roste mj. vachta trojlístá, vemeník dvoulistý a prstnatec májový.

Vratička heřmánkolistá v PP Pod Mešnicí byla vážně ohrožena

Dne 6. května 2004 jsme oznámili negativní zásah v PP Pod Mešnicí v přírodním parku Čeřínek. Původní louka zarůstající náletovými dřevinami byla na zbylých volných místech dosázena smrky. V případě, že by celá louka zarostla lesem, vymizela by zde kriticky ohrožená vratička heřmánkolistá, kvůli které byla lokalita vyhlášena za chráněné území. Vratička heřmánkolistá je drobná kapradina, která na Jihlavsku (ne-li na celé Vysočině) roste pouze na tomto jediném místě. Jedná se zde o jednu z nejpočetnějších populací tohoto druhu v České republice.

Této významnosti však neodpovídá přístup příslušných úřadů, neboť fotografie se zasazenými smrky byla publikována v knize Chráněná území ČR - Jihlavsko (2002), aniž by proti tomuto negativnímu zásahu byla podniknuta jakákoliv opatření. Smutné na tom je, že autorem fotografie byl zaměstnanec Agentury ochrany přírody a krajiny (AOPK). Tímto je vidět, jak důležitou úlohu v ochraně přírody zaujímají dobrovolní ochránci přírody. Teď už jsou vysázené smrky odstraněny a vratičky (aspoň na nějaký čas) zachráněny. Pokud jste i vy svědky negativních zásahů ve zvláště chráněných územích nebo v biotopech zvláště chráněných druhů, tak to oznamte nejlépe České inspekci životního prostředí.

Vojtěch KODET

Nová území ochrany přírody

Od jara do léta letošního roku bylo na Jihlavsku vyhlášeno třicet nových památných stromů (z toho 22 je v jednom památném stromořadí), dva významné krajinné prvky a jedna přechodně chráněná plocha.

Lípy nad Rančářovem – viz Zpravodaj č. 1/ 2004

Duby v Rohozné

Jedná se o dominantní skupinu čtyř vzrostlých dubů za hájenkou na severovýchodním okraji Rohozné, které původně tvořily patrně dvouřadé stromořadí. Stromy dosahují mimořádných parametrů a jsou velkého vzrůstu. Skupina vykazuje vysokou estetickou hodnotu a je velmi významným krajinným prvem.

Lípy na návsi ve Vržanově

Dominantní skupina čtyř vzrostlých lip se nachází na návsi ve Vržanově. V dané lokalitě se jedná o jediné exempláře dosahujících takovýchto parametrů. Stromy vynikají svým vzrůstem a dobrým zdravotním stavem, mají vysokou estetickou hodnotu a doplňují též drobnou sakrální stavbu, kterou je kamenný kříž.

Požární nádrž v Řehořově

Předmětem registrace je požární nádrž, která je významnou lokalitou pro rozmnožování silně ohroženého čolka horského, ropuchu zelenou, ropuchu obecnou, rosničku zelenou a další druhy obojživelníků. VKP bylo registrováno na základě návrhu ČSOP Jihlava.

U měšínské silnice

Součástí registrovaného VKP jsou vlhké louky, mokřad a zazeněná umělá vodní nádrž se zbytky vodní plochy v podobě malých tůní. Z významných rostlinných druhů zde byl zaznamenán prstnatec májový, vemeník dvoulistý, kozlík dvoudomý a další běžnější druhy. Území částečně zarůstá náletovými dřevinami a slouží jako významný biotop jak bezobratlých tak obratlovců, zejména obojživelníků.

Nad Niklem

Přechodně chráněná plocha se nachází v blízkosti rybníka Nikl u Arnolce. Předmětem ochrany je prostor navazující na zhlaví rybníka, kde byl zaznamenán výskyt chráněných druhů rostlin. V roce 2002 zde byla objevena populace silně ohroženého kruštíku bahenního, dále rosnatka okrouhlolistá a ostřice blešní. Existence populací těchto vzácných rostlin je ohrožena zarůstáním olší, proto je dle návrhu Muzea Vysočiny nutné udržovat bezlesí minimálně na ploše stávajícího výskytu rostlin. Za účelem zachování předmětu ochrany stanovil Magistrát několik regulačních opatření, které by měly tvořit management lokality.

Pátrání po mlokoví bezúspěšné

Ani výzva, která slibovala šťastnému nálezci hodnotnou věcnou odměnu, zatím nepomohla k nalezení mloka skvrnitého na Jihlavsku. Pokud už se někdo ozval, že údajného „mloka“ viděl, tak se nakonec ukázalo, že šlo o čolka. Mlok byl letos hledán na několika jakžtakž příhodných lokalitách zejména na přítocích řeky Jihlavy (mj. Křemický, Kamenický potok). Bohužel, když by biotop v okolí potoka mohl být vhodný pro mloky, ukázalo se, že vlastní potok je znečištěný a tudíž nevhodný, a naopak: čistý potok protékal jehličnatým lesem a to není biotop, ve kterém by mloci mohli žít. Jako poslední byla prověřována možnost výskytu v PR Roštýnská obora. Prostředí je tam sice pro mloky vhodné, ale neprotéká zde dostatečně silný potok, ve kterém by se mohly vyvíjet jejich larvy (potok na okraji PR pouze pramení, dále protéká smrčínami). Už to tedy vypadá, že mlokům je na Jihlavsku „odzvoneho“.

Letos se ale podařil jiný zajímavý nález. Na lesní lokalitě nedaleko Jihlavy byl objeven na Jihlavsku vzácný čolek velký. Je to zatím jediná známá recentní lokalita v severní části jihlavského okresu, na níž je jeho výskyt prokázán. Navíc na další blízké lokalitě byl letos údajně také pozorován, což se ale zatím nepodařilo potvrdit. V příštím roce budou obě tyto lokality podrobněji sledovány.

Rok 2005 bude posledním rokem mapování obojživelníků na Jihlavsku. Ani 1500 výtisků příručky k mapování obojživelníků, jejíž distribuce byla definitivně ukončena v červenci t.r., nepomohla k získání nových pomocníků v mapování – snad tedy alespoň přispěla k osvětě veřejnosti. Z tohoto důvodu vyzýváme ke spolupráci všechny, kteří by chtěli přispět k dokončení tohoto důležitého projektu. V jarním čísle Zpravodaje bude otištěna mapa okresu Jihlava, na níž budou vyznačeny oblasti, kde není rozšíření obojživelníků úplně známo a je tam tedy nutné provést alespoň základní průzkum. Případným zájemcům budou propláceny náklady na cestovné. Hlašte se prosím už nyní vedoucímu sekce Mapování přírody, tj. Jaromír Maštera, tel. 732 877 955, e-mail: jaromir.mastera@email.cz. Všem předem děkujeme za pomoc.

Z dalších rozhodnutí a oznámení úřadů ...

- V Jihlavě začala v srpnu rekonstrukce koryta říčky Jihlávky, a to v úseku od ústí do řeky Jihlavy až k zoologické zahradě. Jde o protipovodňová a protierozní opatření, v rámci nichž se zpevňují břehy pomocí drátokošů vyplněných kameny. Ačkoliv se takto provedená úprava koryta jeví jako jedna z těch šetrnějších k říčnímu ekosystému, nevypadá příliš esteticky a zoologická zahrada nyní při pohledu z malého Heulosu vypadá jako „hradbami opevněná tvrz“.
- Obnova rybníka byla povolena u Rančívova. Na lokalitě se vyskytuje, díky zbytkům vodní plochy, několik druhů obojživelníků. Proto byla úřadem mj. stanovena podmínka provádění výkopových prací mimo období jejich rozmnožování, tj. září - březen.
- Rybník se bude také stavět u obce Kostelní Myslová, a to na místě současné podmáčené louky, a také u Brtnice. Zde půjde o obnovu rybníka Šamonín, který vznikne, spolu s dvěma tůňemi, na místě podmáčené louky v nivě říčky Brtnice severovýchodním směrem od Brtnice. Realizace tohoto záměru by měla mít revitalizační efekt, neboť cílovým stavem této lokality (biocentrum C2) je rybník s břehovými porosty a mokřadní společenstvo. V rámci úprav budou odstraněny nepůvodní topoly kanadské, které jsou ve špatném zdravotním stavu a nahrazeny našimi původními dřevinami (duby, olše, vrby). Soustava rybníků bude vybudována také u Beranovce za splnění několika podmínek (např. že bude minimálně zasahováno do porostů v okolí rybníka).

Krátce:

- ☉ Na obou březích odbahňovaného Bělokamenského rybníka našel jeden z našich členů porosty chráněného bazanovce kytkokvětého. Jelikož se jedná také o pravidelné hnízdiště několika zákonem chráněných druhů ptáků a vyskytují se zde další zákonem chráněné druhy rostlin i živočichů, požádali jsme o zajištění legislativní ochrany této lokality. V současné době je u Bělokamenského rybníka připravováno vyhlášení za přechodně chráněnou plochu a při odbahňování by měly být litorální porosty zasaženy jen v minimálním rozsahu.
- ☉ Vedení sekce Mapování přírody se rozhodlo omezit na minimum naučné a poznávací vycházky do přírody. Stalo se tak na základě nízké účasti členů a zejména veřejnosti na těchto vycházkách v tomto a minulém roce, navzdory poměrně slušné propagace v médiích. Je vidět, že o tyto dobrovolné aktivity není zájem a tak se sekce zaměří spíše na zajišťování kvalitních přednášek a besed, než oslovování veřejnosti prostřednictvím vycházek.

Jaromír MAŠTERA

ZELEŇ

rubrika sekce Ochrana zeleně a krajinného rázu

20. října – Den stromu

Lidé a stromy patří odedávna k sobě. Člověk má vždy jakýsi „lepší“ pocit, vysazuje-li do krajiny stromek, ať již okrasný, nebo ovocný, myslí přitom na to, jaký to bude krasavec, až vyroste, až pokvete, až bude krásnit krajinu, ponese úrodu... Naše organizace sází každý rok stromy jak pro podnik Lesy ČR, tak pro Povodí Moravy, kromě toho samozřejmě sázíme i soukromě. Máme mezi námi člena, který sám vysázel v okolí Větrného Jeníkova stovky listnáčů, teď je prohlíží, rozlobí se nad okusem, ošetří. Myslím si, že je stále v krajině dostatek volných ploch, kde by sázení bylo možné, jen je třeba vše domluvit včetně souhlasu majitele pozemku a perspektivy, že stromy nepůjdou za rok dva pryč třeba kvůli rozšíření pole.

Stromy jsou paměť generací. Strohý předpis říká, že za památné stromy lze prohlásit ty, které vynikají vzrůstem, věkem, významné krajinné dominanty, cenné dřeviny, nebo pamětníky historie. K takovým stromům patří např. Lípa v Práskolesích, Žižkův dub v Náměšti nad Oslavou, Lukasova lípa v Teleci, buk u jihlavského kostela sv. Jakuba a mnoho dalších. Můžeme se kochat staletými buky a smrky pralesa na Žákově hoře, nádhernou bučinou v Roštýnské oboře, zastavit se v aleji v Daňkovicích, nebo se projít v červnu lipovou alejí od Jihlavy do Kosova, a musí (snad) i tržní pragmatik pochopit, že tady nejde jen o dřevo, ale o cosi víc... Největší obvod kmene z památných stromů má u nás Tatrovická lípa u Sokolova, srostlice asi 10 kmenů – 11,45 m. Nejvyšší výšky dosahuje Smrk na Ronovci – 51 m. Výjimečné stromy je třeba vyhledávat, zjistit jejich parametry (výšku, obvod, umístění, majitele...) a přes naší sekci Ochrana zeleně podat orgánům ochrany přírody návrh na vyhlášení památného stromu. V dnešní době je to v mnoha případech i ochrana před jejich nesmyslným skácením (lípa u studánky Na skalce v Jihlavě).

Stromy mají svůj kult. Duši stromů nazývají Indiáni stínem stromu. U některých afrických kmenů představuje pokácení palmy stejný zločin, jako zabití matky. Ke stromu ceiba přinášejí oběti. My jsme v obrozenecké době přijali jako národní symbol lípu, s níž je spojena řada lidových zvyků, vyprávění, pověstí, zachycených v dílech našich klasiků. Trestry za porážení stromů najdeme i v Městském právu jihlavském, chránil je i Karel IV., Marie Terezie vydala „Řád lesní“ ... Považovat stromy za pouhou dřevní hmotu, jak se děje dnes, je totéž, jako zavrhnout všechny potraviny, a jíst pouze chleba...

Před pěti lety vznikla v Brně myšlenka vyhlášovat Strom roku. Do této soutěže jsme před několika lety navrhli i my buk u chrámu sv. Jakuba v Jihlavě. Návrh tehdy neprošel. Loni díky velké iniciativě studentů Gymnázia Jihlava se tento strom stal „Stromem roku 2003“. Je opravdu krásný, získal tím zároveň lepší ochranu. Anketa Strom roku tak probouzí pozornost lidí k tomu, že v jejich okolí roste zajímavý strom a začnou se o něj více zajímat. To podtrhuje i význam zeleně v krajině.

Všímejte si zeleně kolem sebe, upozorněme na nesmyslné zásahy, pomáhejme s výsadbou nových stromků. Aby naše děti a vnuci jednou o nás mohli mluvit tak, jak my dnes oceňujeme naše předky za vysazení a pečování o naše parky, sady a stromy...

Karel HOLUB

Použité zdroje:

časopis VERONICA č. 3/2004; publikace Památné stromy, AOPK ČR

Sázení stromků u Salavic

Na jaře jsme uspořádali dvě brigády v Salavicích u Třeště, při kterých jsme zasadili pro Lesy České republiky dva tisíce stromků, z toho 1850 buků a 150 javorů.

Návrhy na památné stromy

Na odbor životního prostředí jihlavského Magistrátu jsme v letošním roce podali návrhy na vyhlášení pěti památných stromů. Z toho jsou tři jilmy vazy, které se nachází na Hosovském kopci. Obvod kmenů ve 130-ti cm nad zemí je u všech kolem 270-ti cm. Dále byly navrženy dvě lípy v Hojkově u školy, které mají obvody kmenů ve 130-ti cm nad zemí 280 a 290 cm.

D. S.

**MLADÍ OCHRÁNCI PŘÍRODY
VESELÝ JEŽEK – HORÁCKO
JIHLAVA**

Z činnosti v roce 2004

Kroužek Mladých ochránců přírody při naší základní organizaci v současnosti navštěvuje 9 dětí s hlubším zájmem o přírodu z několika jihlavských škol. V letošním roce jsme získali registraci Sdružení mladých ochránců přírody pod názvem Veselý ježek – Horácko Jihlava.

Pod tímto názvem jsme se zúčastnili dvou soutěží. První je Stříbrná nit. Jedná se o celoroční celorepublikovou soutěž dětských kolektivů, zaměřená na poznávání přírodních vztahů a jevů, konkrétní ochranu životního prostředí a využívání volného času „netelevizním“ způsobem (různé tradiční výroby, lidové zvyky apod.). Prostřednictvím metodického zpravodaje Depeše juv jsou každý měsíc vyhlášovány tři náměty, které se oddíl snaží v rámci svých možností plnit. V současné době figurujeme na druhém místě průběžného pořadí.

Zelená stezka – Zlatý list je další soutěží, které se MOPíci zúčastnili. Jedná se o největší tuzemskou soutěž dětí ve znalostech živé a neživé přírody. Soutěž je otevřená, tzn. že se jí mohou účastnit nejen kolektivy MOP, ale i oddíly jiných občanských sdružení, školní třídy a dokonce i neorganizované děti (v roce 2003 soutěžilo 2500 dětí).

Po vítězství v regionálním kole, které pořádalo tradičně středisko ekologické výchovy Chaloupky (viz následující článek), postoupilo družstvo do národního kola, které se konalo 14.-20. června ve Vizovických vrších u obce Drnovice. Po absolvování náročné soutěžní stezky v terénu se umístili na 12. místě.

MOPíci se podílejí na akcích pořádaných ZO. Mezi najaktivnější patří Tomáš Kněžíček. Během prázdnin jsme se zúčastnili akce na Heulose, kde Aleš Toman okroužkoval a vypustil mladého kalouse, který zde byl nalezen poraněný a poté umístěn ve stanici pro hendikepované živočichy v Pavlově. Akci doplňoval program, který připravil Dan Stejskal. Nadále probíhají práce na obnovu studánky u Hosova. Tyto bychom chtěli ukončit na podzim. V září a říjnu nás čeká čištění a oprava budek pro drobné pěvce v lesoparku Heulos. K počtu 45 kusů přibýlo nových 15 kusů v areálu zoologické zahrady.

Většina MOPíků letos končí školní docházku a před námi stojí otázka co dál? Věříme, že se podaří získat další děti se zájmem o přírodu tak, aby navázali na úspěšnou činnost odcházejících MOPíků. Akce, jako bylo vypouštění kalouska by k tomu měly napomoci.

Petr TOUŠ

Naši MOPíci zvítězili

Regionální kolo přírodovědně-ekologické soutěže Zelená stezka – Zlatý list pro děti základních škol proběhlo na Vysočině ve dnech 14.-15. května ve středisku ekologické výchovy Chaloupky u Kněžic. Pořadatelům dalo hodně zabrat – účast dětí byla mnohem vyšší, než loni. V mladším žactvu zvítězilo družstvo ZŠ Kamenice u Jihlavy. Ve starších byl z 10-ti družstev první oddíl Veselí ježci ZO ČSOP Jihlava (vedoucí Petr Touš) před oddílem Prskyřice z Třebíče a ZŠ Kamenice u Jihlavy. Vítězné družstvo má také dlouhodobě dobré umístění v celoroční soutěži ČSOP „Stříbrná nit“ a vede pěkně zpracovanou kroniku. O úspěch se zasloužili Lada Slézová, Jana Augustová, Tomáš Valík, Robin Hruška, Jan Touš a Tomáš Kněžíček.

Nejlepší družstva postoupila do národního kola, které se konalo ve druhé polovině června ve Vizovických vrších. Výsledkovou listinu obou kategorií si můžete prohlédnout na následující straně (obě družstva z Vysočiny, tj. Veselý Ježek z Jihlavy a Ňuňa Bufo z Kamenice jsou odlišeny větším písmem).

Karel HOLUB

Výsledková listina národního kola Zlatého listu

Ploština 14.-20.6.2004

Kategorie mladší

pořadí	kolektiv	místo působení	body hlídek		bodový průměr
			I.	II.	
1	Volavky	Třeboň	92,0	109,5	100,75
2	Výři	Stráž pod Ralskem	93,0	84,5	88,75
3	Ekokřečci	Česká Lípa	86,5	89,0	87,75
4	Falco	Valašské Meziříčí	84,0	85,5	84,75
5	Kudlanky	Praha	79,5	89,0	84,25
6 - 7	Lid Medvědího potoka	Olomouc	79,5	84,5	82,00
6 - 7	Netopýři	Jablonec nad Nisou	80,5	83,5	82,00
8	Primáti	Hradec Králové	80,5	82,5	81,50
9	Brontosaurus	Rokycany	79,5	82,5	81,00
10	No Name	Chrudim	76,5	83,5	80,00
11	Jasánci	Jesenice	75,5	71,5	73,50
12	Ňuňa Bufo	Kamenice u Jihlavy	59,0	81,0	70,00
13	Kulíšci	Manětín	57,5	77,0	67,25
14	Vlčí stopa	Brno	65,5	54,5	60,00

Kategorie starší

pořadí	kolektiv	místo působení	body hlídek		bodový průměr
			I.	II.	
1	Myčka na tanky	Třeboň	81,5	81,5	81,50
2	Lid Medvědího potoka	Olomouc	79,5	81,5	80,50
3	Bakterie	Kladno	75,5	85,0	80,25
4	Kulíšci	Hradec Králové	71,0	88,5	79,75
5	Výři	Stráž pod Ralskem	75,0	75,5	75,25
6	Epidemie	Chrudim	72,0	76,5	74,25
7	Falco	Valašské Meziříčí	61,0	67,0	64,00
8	Netopýři	Jablonec nad Nisou	53,0	71,5	62,25
9	GyBu	Praha	63,5	54,5	59,00
10	Castor	Hodonín	60,0	51,5	55,75
11	Brontosaurus	Rokycany	50,5	60,5	55,50
12	Veselý Ježek	Jihlava	55,0	53,5	54,25
13	Kulíšci	Manětín	53,0	53,0	53,00

OCHRANA PŘÍRODY A VĚDA

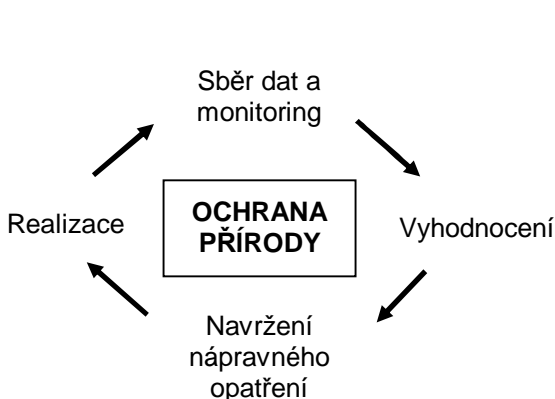
Ochrana přírody versus informace

Při ochraně přírody je potřeba zohlednit čtyři základní věci – informace, finance, čas a přesné dlouhodobě definované cíle a priority. Dnes budu pojednávat o první z nich.

Aby byla ochrana přírody na jakémkoli stupni účinná a maximálně efektivní, musíme pracovat systematicky. Schéma pod textem znázorňuje základní postup, podle kterého se musí při ochraně víceméně vždy postupovat. Jedná se o kontinuální cyklický proces, v kterém počáteční a klíčovou roli hrají informace. Ty musí být pravdivé, maximálně komplexní a musí co nejvíce objektivně vypovídat o reálném stavu věcí. Získávání takových informací není mnohdy jednoduchou záležitostí, často je to časově, metodicky a finančně náročné a vyžaduje to dlouholeté studium, zkušenosti a um. Především z těchto důvodů dokáže takovéto informace zajistit výlučně seriózní věda. K jejich získávání věda uplatňuje tři způsoby – pozorování, experiment a modelování. Všechny mají své výhody i nevýhody, vzájemně se doplňují a pouze všestranný přístup může vést k získání kvantitativně i kvalitativně hodnotných a využitelných dat. Pro ochranu je důležité pokud možno co nejdetailněji poznat, jak přírodní systémy fungují, co je reguluje, ovlivňuje a jakými mechanismy se tak děje. Pokud je množství informací nedostatečné nebo jsou získány chybné informace či jsou chybně zpracované a interpretované, potom vzrůstá riziko negativních důsledků realizovaných nápravných opatření.

Obecně samozřejmě platí, že čím více toho víme, tím se toto riziko snižuje. Nikdy si však nemůžeme být zcela jistí, že už toho víme dostatečně hodně na to, abychom jistý zásah provedli a on neměl žádný nebo minimální neočekávaný negativní důsledek. Tím si nebudeme jistí zřejmě nikdy. Aby se riziko minimalizovalo, je potřeba zásah provádět zprvu na omezeném zkušebním prostoru a celou věc dostatečně dlouho monitorovat. Jen v případě úspěšných a očekávaných pozitivních výsledků se může přejít k obecnému požívání takovýchto nápravných opatření, ale opět je potřeba vždy vše monitorovat.

Veškeré získané informace a zkušenosti (a to i negativní!) se musí písemně publikovat v odborném tisku. Nepublikovaná data jako by neexistovala. Publikováním jsou data všem k dispozici a mohou být sdílena a využívána co nejširším okruhem lidí. Zamezí se tak zbytečnému opakování obdobného výzkumu, ušetří se finanční prostředky a čas. Publikoací činnost dále umožňuje upozornit na sebe a usnadňuje výměnu zkušeností a vzájemnou spolupráci lidí zabývajících se obdobným problémem. Je také velmi důležité z jakých informačních zdrojů při ochraně vycházíme. V úvahu přicházejí pouze odborné časopisy, knižní publikace a vědecká setkání. Tragédií dnešního věku je přehršel informací často nevalné kvality, ve kterém se laik jen těžko orientuje a není schopen zvážit jejich důvěryhodnost. Dnes může publikovat kdo chce co chce. Obtížné je už často dostat se k potřebným důvěryhodným informacím. Samostatnou kapitolu pak představuje záměrné zkreslování informací médii, pseudovědou a různými zájmovými skupinami.

Přírodní systémy i na těch nejnižších úrovních jsou nejsložitějšími strukturami, jaké známe. Ochrana přírody tak nutně musí být mezioborovou záležitostí. S poznáváním přírodních zákonitostí jsme teprve na začátku, současně však dochází k jejich rychlé destrukci. Nelze tedy systémy nejprve dokonale a detailně poznat a následně je podle toho začít chránit, obojí musí probíhat současně, a o to je to složitější. Nesystematičnost a nekoncepčnost v ochraně přírody si již nemůžeme dovolit. Náprava zbytečných přehmatů je často zdoluhavá, nákladná a v mnoha případech i nemožná. Informace jsou tak základním stavebním kamenem našeho rozhodování, na kterém musíme stavět naše rozhodování. V ochraně přírody platí více než kde jinde, dvakrát měř a jednou řež.

CESTUJEME

Rumunsko – pohoří Apuseni

2 až 10. července jsem se zúčastnil již tradičního zájezdu s Chaloupkami, letos to bylo do Rumunska. Cesta autobusem trvala zhruba 12 hodin. Navštívili jsme pohoří Gilau v západních Karpatech. Osmnáct zdatných jedinců přešlo část pohoří po hřebenovce a na konec zdolalo nejvyšší vrchol pohoří – Muntele Mare (1826 m.n.m.). Přechod vedl zkušený geolog Standa Urban z Brna, rodák z Třeště. Dvě noci a tři dny tak strávili mimo hlavní tábor. Dále jsme navštívili rezervaci Skarica, kde jsme pozorovali rorýse velkého. V lukách se i dopoledne ozýval svým charakteristickým „crex crex“ chřástal polní.

Ve vesnici Sagagea jsme navštívili přátele Pavla Veselého, majitele cestovní kanceláře Livingstone, která zájezd zajišťovala. Dále jsme navštívili soutěsku Chielle turzii, jeskyni Hudaui Papaka a Pestera Ursilor – medvědí jeskyni. Ochutnali jsme rumunské kvalitní mléko (Paptě), sýr, bryznu a slaninu. Rumun peníze nepotřebuje, tedy myslím ten, co žije v horách, protože vše si vypěstuje sám. Za 50 Eur tu dostanete téměř 2 miliony Lei. Za tyto peníze tu žijete jako bohatý západní turista. Ceny jsou podobné našim, někdy i nižší, ovšem se třemi nulami navíc. Např. za pivo dáte 15.000 Lei, za oběd v restauraci 100.000 a ještě se vám to zdá málo, protože máte prkenici nabitou milionama a není za co je utratit. V horách je nedostatek baterií do tranzistorů a také málo léků. Zato můžete dostat kosteleckou paštiku či jiné zboží EU. Počasí nám přálo, teploty byly letní, spotřeba tekutin veliká. Naštěstí v rumunských horách můžete pít z potoků. To je vlastně zkušenost. Pivo se naučili vařit ve stejné kvalitě jako u nás, většinou jsme pili značku Ursus. Na závěr: chcete být milionářem? Jeďte do Rumunska.

Miloslav BARTOŠ

Za přírodou Malého Beranova

Poznávací vycházka byla zaměřena dvěma směry – geologickým včetně historického dolování, kde nám byl zasvěceným průvodcem Ing. Milan Holub CSc. z Malého Beranova, a botanickým, kterého se ujal botanik Mgr. Jaromír Švarc z Třeště. Už před Malým Beranovem jsme poznávali červnový široký výběr rostlin, aspoň namátkou krabilici zápašnou, svízel lesní, zvonečník klasnatý, tři druhy kapradin, růži převislou aj. Později jsme došli i k očekávané lokalitě lilí zlatohlávků, nedaleko byla i měsčnice vytrvalá a další. Dozvěděli jsme se také hodně o historickém dolování stříbra a seznámili se, kudy vede historická, 1,2 km dlouhá štola sv. Jiří, která byla odborně prozkoumána v r. 1973. Směrem ke Kosovu jsou zbytky tří šachet, pinky a rybníček. Zajímavé bylo také vyprávění o stavbě místní železnice italskými baraby. V maloberanovském lomu jsou názorně patrné jednotlivé geologické vrstvy. Kládívkem jsme si roztloukali ukázky galenitu, žlutohnědého sfaleritu a další. Neviděli jsme sice ledňáčka říčního, který se zde vyskytuje, ale příjemným překvapením nad lesem byl mladý čáp černý. Pod Malým Beranovem je také malá vodní elektrárna jako alternativní zdroj energie.

Jak to však na Vysočině chodí, slunné odpoledne 18. června se změnilo v deštivé. Původní záměr jít přes Kosov nakvétající lipovou alejí do Jihlavy jsme opustili a autobusem MHD se vrátili domů. Vycházka byla velmi obsažná a podle ohlasu se účastníkům líbila. Možná, že její dvojkolejně zaměření nebylo asi šťastné, zájemci nevěděli, koho poslouchat dřív. Zkušenostmi se zkrátka pořád učíme ...

Karel HOLUB

Poznámka:

O botanických zajímavostech okolí Malého Beranova uveřejnil příspěvek RNDr. Josef Zlámalík ve Vlastivědném sborníku Vysočiny č. XV/2001 pod názvem „Dva zajímavé lesní porosty v údolí řeky Jihlavy u Jihlavy – Kosova ... O historickém dolování vydalo bývalé obč.sdružení Jihlavský netopýr r. 1996 publikaci Jaroslava Slámy „Těžba stříbra v okolí města Jihlavy“. Oba zdroje zájemcům doporučujeme!

Návštěva Tierparku Berlin

Na 150 ha plochy najdete v bývalém Východním Berlíně obrovsky zajímavou kolekci zvířat, hlavně chovných stád kopytníků. V Berlíně jsou opravdu zálohy mizejícího genofondu. K nejhroženějším patří stáda divokých oslů somálských (Somálsko, Etiopie), kiangů (Tibet) a kulanů (Turkmenie). Další početnou skupinou jsou jelenovití např.- jelen bělohubý (Afgánistán), sika vietnamský (v přírodě vyhuben), Tuři – bizoni lesní, stepní, zubří, buvoli afričtí kaferští a rudí, kerabau (potomek buvolů arni). Z dalších zajímavých zvířat – dva druhy záhadných takinů (Tibet, Čína), ovce středoasijské... Velký pavilon Alfreda Brehma představuje kolekci kočkovitých šelem (tygr indočínský, levhart mandžuský...) a uprostřed ve skleníku kolekci tropických ptáků. V pavilonu slonů jsou oba dva druhy a také slonice dovezená za Sumatry. Nosorožci indičtí, širokohubí a hrošiči liberijští jsou zde po stranách a uprostřed je velký bazén s kapustňáky širokonosými. Další stavbou je dům pro krokodýly - tomistomy, krokodýly čelnaté, želvy a pavilon pro plazy – kobry, mamby chřestýši, zmije a jiné zajímavé druhy.

Můj dojem je ten nejlepší. Milion návštěvníků za rok svědčí o velké atraktivitě a příjemném čase stráveném ve společnosti zástupců „zvířecí říše“. Návštěvě je třeba věnovat minimálně celý den.

Pavel HÁJEK

RÚZNÉ

Nalezli jste ježka a chcete mu pomoci ?

Nejrychlejší a nejjednodušší je odvézt ho do stanice pro hendikepované živočichy, nebo do ježčího útulku. Ulehčíte tím svědomí a o ježka bude dobře postaráno.

O ježka se však můžete postarat i vy. Není to až tak složité, jen na sebe vezmete osobní odpovědnost za živého tvora, a přitom budete mít hřejivý pocit. S ježky se zpravidla setkáváme na silnicích (krvavé hromádky bodlin), jinak během roku je to setkání zcela náhodné. Na podzim se však setkáváme s ježky, kteří krkolomně shání potravu (brzy za soumraku, nebo i ve dne). Podvědomě cítí, že nejsou dostatečně vykrmeni k tomu, aby se uložili k zimnímu spánku. V tomto případě můžete pomoci.

Stačí výběh (nejméně 1 m²), v něm pevná bedýnka se senem. Výběh můžete vysypat pilinami, musí se však pravidelně čistit. Výběh by měl být v místnosti, kde není příliš vlhko (plísňě) a kde teplota neklesá na bod mrazu (literatura doporučuje pokojovou teplotu, ale podle mých zkušeností není podmínkou). Do výběhu misku s vodou a misku s krmivem. Krmíme mletým vařeným masem, či vajíčkem, které smícháme s vařenou rýží či těstovinami. Dále můžeme dát kousky sladkého ovoce, suché vločky, burisony, rozinky, piškoty, granule pro kočky (suché krmení zvlášť).

Důležitá je váha ježka. Na vyzimování stačí 600 g. Když se vám podaří vykrmit ježka před začátkem zimy, lze ho vypustit. Ježek má spoustu parazitů vnitřních i vnějších. Na blechy stačí sprej Bolfo, nebo Difusil V či H. Pokud ježek nepřibírá na váze (je třeba si dělat záznamy o jeho přírůstku), nebo chrčí, kašle apod., musí se s ním zajít k veterináři, aby ho odčervil.

Toto je jenom stručný, neúplný návod na základě mých několikaletých zkušeností. Podrobnější informace lze sehnat z ochranné literatury, z Internetu apod. Získané zkušenosti jsou však dle mne nad psané slovo. Přeji vám mnoho radosti se svými svěřenci.

Bohumír CHYTAL

Víte, že :

- ČSOP Jihlava zprovoznil v květnu t.r. EKOINFOCENTRUM pro veřejnost? Nachází se v přízemí jihlavské Brány (Věžní 1, Jihlava) a otevřeno má ve středu od 13.30 do 17.30 hod a ve čtvrtek od 9 do 13 hod. Občané zde mohou získat různé informace o přírodě, životním prostředí, činnosti ochránců přírody apod. Mohou zde také pokládat různé dotazy, na něž sami neznají odpovědi, a také získat různé metodické publikace a letáky. Ekoinfocentrum má telefon 567 302 779.
- jsme také zprovoznili knihovnu naší ČSOP? Knihovna je umístěna v klubovně v Mahenově ulici v Jihlavě (Mahenova 3 – 1. patro, v přízemí je Modelcentrum) a nabízí odbornou literaturu a metodické příručky, videokazety i CD, a to jak členům, tak i zájemcům z řad veřejnosti. Otevřeno každý pátek od 14 do 16.30 hod.
- se v České republice budou mapovat raci? Mapování raků v potocích bude probíhat v příštím roce také na Jihlavsku a zapojí se do něj šest členů naší organizace. Případní další zájemci se mohou hlásit vedoucímu sekce Mapování přírody (J. Maštera – tel. 732877955, e-mail: jaromir.mastera@email.cz). Mapování bude finančně odměňováno dle počtu zmapovaných úseků potoků.
- pravděpodobně na jaře příštího roku bude v jihlavské ZOO zprovozněna nová naučná stezka? Navštěvníci se na ní dozví, jaká zvířata a rostliny se zde vyskytují spolu s chovanými zvířaty. Stezka by měla mít čtyři zastávky a na jejím vzniku se podílejí i tři členové naší organizace.

Připomenutí:

Všichni členové, kteří mají zaplacené členství a nevyzvedli si členské známky, mají možnost každý první pátek v měsíci v klubovně u Míly Bartoše (zhruba od 16:30 do 18:30 hod).

Dřeviny a motýli

OBEČNÝ VÝZNAM DŘEVIN PRO MOTÝLY

Dřeviny mají pro mnohé druhy motýlů několikerý význam. Zprvce jsou zdrojem potravy pro motýli housenky. Bez přítomnosti určitých druhů dřevin se někteří motýli nemohou úspěšně rozmnožovat. Dále jsou některé dřeviny zdrojem potravy pro dospělé svými květy, mízou nebo plody. Stromy a keře poskytují dospělým motýlům i místo pro úkryt a pro slunění. Stromy jsou také častým místem přezimování dospělců, housenek nebo kukel.

JEDNOTLIVÉ DRUHY DŘEVIN A HOUSENKY MOTÝLŮ

Nejvíce motýlích housenek dává přednost několika určitým rostlinným druhům. Odborně se jim říká housenky oligofágní. Snad nejznámější skupinou motýlů jsou babočky. Housenky většiny z nich žijí na kopřivách. Jsou však i druhy, jejichž housenky žijí na stromech. *Babočka osiková* je největší českou babočkou. Zahlédneme ji i na Vysočině. Tohoto velkého motýla s černohnědými křídly, na okraji žlutě lemovanými, je obtížné zaměnit. Lidově se mu říká černopláštěník. Babočka osiková klade svá vajíčka na listy osiky, jilmu, jívy a břízy, především na stromy středního vzrůstu.

Housenky převážně oranžové *babočky jilmové* žijí pospolitě v upředených hnízdech. Najdeme je na jilmu, vrbových dřevinách a na ovocnácích. Babočka jilmová dává přednost světlým listnatým lesům a lesním okrajům, ale zalétá i do parků a na hřbitovy.

Martináci jsou statní motýli se zavalitým tělem. Mají čtyři výrazná oka na křídlech. Martináci jsou převážně motýli noční, ale samci některých druhů létají i ve dne. Tučné tělo dospělého martináče je zásobárnou energie na celý život – martináč jako dospělec nepřijímá žádnou potravu. *Martináč bukový* létá ve starých bukových a smíšených lesích. V každém oku na křídle má vykresleno řecké písmeno tau. Housenky martináče bukového hostí, kromě buku, také dub, lípa nebo trnka. Jeho většího příbuzného *martináče hrušňového* na Vysočině patrně nezastihneme. Vyskytuje se až v teplejší jižní Moravě. Tento 15-ti cm létavec je největším evropským motýlem. Jeho mohutné housenky se vyskytují na dubu letním a také na ovocnácích.

Žluťásci jsou menší motýli blízcce příbuzní běláskům. *Žluťásek řešetlákový* je vázán na keře krušiny olšové a řešetláku počistivého. K páření těchto motýlů dochází, když kvetou první poupata krušiny a řešetláku. Na tyto keře pak klade samička vajíčka. Dva druhy keřů se nezdají mnoho, ale *žluťásek borůvkový* má ještě menší výběr. Pro své rozmnožování může použít jediné rašeliništní polokeřík vlochyni. Tento žluťásek zůstává na svém stanovišti a nemá sklon k přílišnému cestování. Ostatně, leckde by to nebylo ani možné. Např. na okrese Jihlava můžeme drobné lokality s výskytem vlochyně spočítat na prstech jedné ruky.

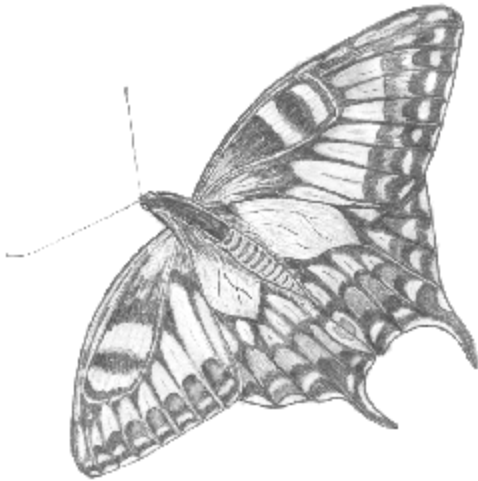
Za nejkrásnější motýly jsou často považováni otakárci. *Otakárek ovocný* je vázán na dřeviny. Jeho housenky se živí na trnkách, střeňkách a kulturních ovocnácích. Otakárka ovocného na Vysočině ale těžko zastihneme, spíše na teplé jižní Moravě. Jeho příbuzný *otakárek fenýklový* se ovšem na Vysočině vyskytuje. Jeho housenky však nepotřebují dřeviny, ale různé druhy mrkvoovitých rostlin pro svou výživu.

JEDNOTLIVÉ DRUHY DŘEVIN A DOSPĚLÍ MOTÝLI

Housenka se jednoho dne zakuklí a začas se narodí dospělý motýl. Dospělec (imago) se podle druhu vyskytuje v různých obdobích roku. Také dospělí jedinci některých druhů vyhledávají dřeviny. V časném jaru můžeme vidět *babočku osikovou*, *babočku jilmovou*, *babočku kopřivovou* a *babočku paví oko* na vrbě jívě, hodující na prvních květech, někdy společně se včelami. Tito motýli ve své dospělé podobě dokázali přezimovat a hostiny na jívových květech je jim opravdu třeba.

Slunění je důležité pro životní funkce motýla. Motýli se rádi sluní na ležících kmenech nebo pařezech. Proto budou asi vděční, když všechno „mrtvé dřevo“ nebudeme odstraňovat. Stromy stojící jsou denní noclehárnou nejrůznějším druhům nočních motýlů, kteří, složí-li křídla, jsou k nerozeznání od kůry, na níž usednou.

Nejvíce motýlů zastihneme od května do srpna, to je také období největší potravní hojnosti. Podzimní měsíce znamenají rychlý úbytek našich pozorování.

Ovšem i na podzim, ponecháme-li pod hrušni nebo švestkou několik opadaných plodů, můžeme pozorovat babočku admirála, babočku osikovou, či babočku paví oko, jak nasávají z přežralého ovoce.

Stromy slouží často také k přezimování různých fází motýla. Jako dospělci přezimují v puklinách kůry a dutinách stromů *babočka bílé c*, babočka jilmová a *babočka kopřivová*. Pukliny v kůře nebo dokonce dutiny předpokládají ovšem odrostlejší kmeny. Staré stromy mají tedy význam nejen pro ptáky, ale i pro motýly, proto se snažíme o jejich zachování. Vazba motýl-dřevina je ovšem jenom jednou z mnoha vazeb v složitém systému přírody. Na respektování těchto vazeb člověkem závisí zachování nejen motýlů, ale i člověka samotného.

Jiří MORAVEC

Literatura:

Reichholf-Riehm H.: Motýli. Knižní klub/Ikar, Praha 1996
Zahradník J.: Naši motýli. Albatros, Praha 1997

Žili jsme ve Švýcarsku

Švýcarsko je země, ve které je správně chápán a uplatňován význam slova demokracie. O většině dění ve státě rozhodují občané v referendu a výsledky referenda, ať již pozitivní, nebo negativní, jsou respektovány všemi ústavními činiteli. Ve Švýcarsku panuje přísná pracovní morálka, z jejíhož dodržování vyplývá pro zaměstnance spousta různých výhod.

Zcela odlišné od nás je tam stravování. Na prvním místě je zelenina, saláty a ovoce. Vše ve velmi dobré kvalitě. Tyto druhy tvoří i hlavní základ stravy jak v závodních jídelnách, tak i v restauracích a domácnostech. Kontroly na obsahy chemických látek, dusičnany a různé postřiky jsou velmi přísné. Stane se např., že kamion nebo vagón, který přiváží saláty ze zahraničí, se vrací zpět kvůli vysokému obsahu dusičnanů. Do ochrany životního prostředí, která je preferována na prvním místě, plynou od státu značné finanční prostředky.

Odpadky se ukládají do speciálních odpadkových pytlů, které vlastní každá domácnost. Jsou ve třech druzích a velikostech, dosti drahé, ale v ničem jiném by firma odpad neodvezla. Vysokou cenou odpadkových pytlů je hrazen jejich odvoz. Odpadky třídí každá domácnost. V předem určeném dnu se na chodnících před domy hromadí pečlivě svázané balíky novin, papíru a kartonů, a tyto jsou během dne odvezeny. Na určených místech stojí celé řady velkých kontejnerů, barevně odlišných a popsanych, pro jaký druh slouží. Např.: bílé sklo, zelené sklo, hnědé sklo a tabulové sklo. Dále kontejner na různé plasty, další na plechovky od konzerv a kontejner na hliník. Dále tam jsou kontejnery na motorový olej a na upotřebený olej z domácností. Místa, kde se kontejnery nacházejí, jsou osázena keři, nebo jinak úhledně maskována, a je kolem nich udržována pečlivá čistota. Na hřbitovech jsou umístěny kontejnery, které slouží jeden pro kompostovatelný odpad a druhý pro odpad nekompostovatelný. Zahradní odpad, hlavně v jarních a podzimních měsících, je v určený den ukládán na chodníky před domy, odkud je odvážen k sešrotování, a tak připraven k dalšímu využití.

Porazit strom ve Švýcarsku je téměř nemyslitelné. Stane se tak jenom v případně nezbytné nutnosti. Při stavebních pracích se stojící stromy zabezpečí před poškozením. Nákladní auta, která dovážejí materiál na staveniště, musí po jeho opuštění projet vodní lázní, takže zpět na silnici se vrací čistá. Za znečištění silnic jsou značné postihy.

Švýcaři si velmi cení své krásné a čisté přírody a jsou na svoji zemi velice hrdí. Těchto několik řádků je jen malou zmínkou o zemi, ve které jsem dlouhá léta žil a kde se opravdu dbá na dodržování zásad ekologie.

Slavomír VEČEŘA

Boj o NATURU 2000

Až napodruhé schválil v dubnu český parlament novelu zákona o ochraně přírody a krajiny. Přijetím evropské soustavy NATURA 2000 jsme se připojili k jednotnému systému ochrany nejčinnější evropské přírody. Kompetence v ochraně kriticky a silně ohrožených druhů přešly do působnosti Správ CHKO – tedy na místní, resp. regionální úroveň. V oblasti územní ochrany je situace poněkud složitější – vydávání výjimek ze zákazů zákona ve všech zvláště chráněných územích přešlo nově na vládu. Není jasné, jak se vláda s touto podivnou nesystémovou úpravou, vycházející z jednoho z poslanceckých pozměňovacích návrhů, vypořádá. MŽP s ní od počátku nesouhlasí a usiluje o její změnu.

Rozšíření povědomí o výjimečné kráse a pestrosti české a moravské krajiny k nám může přilákat mnoho jejich nových obdivovatelů. Nový zákon v zájmu zachování chráněných druhů přináší i ochranu a zvýšenou podporu stávajícímu způsobu hospodaření. Bude-li je nutné někde omezit, mají hospodáři nárok na kompenzace. Uvedené změny znamenají přínos pro místní občany a obce – mnoho dosavadních odpůrců se tak může změnit v zastánce ochrany přírodních hodnot.

komentář Libora AMBROZKA, ministra ŽP
(přetištěno z časopisu VERONICA, vydávaného regionálním sdružením ČSOP Brno)

V Jihlavě se budou třídit krabice od nápojů

Od 1. září se v Jihlavě započne s tříděním krabic od nápojů (mléko, džusy, víno apod.). Tento odpad budeme odkládat do kontejnerů určených ke sběru PET lahví. Proto na těchto odpadových nádobách najdete informativní samolepku oranžové barvy. Krabici před odložením vypláchneme troškou vody, rozložíme rohy a stlačíme, stejně jako je samozřejmostí sešlápnout PET lahve nebo rozložit papírové krabice před vhozením do kontejneru určeného ke sběru těchto surovin. Tímto způsobem je mnohonásobně zmenšen objem obalu a ušetří se na četnosti svozů.

Motivací pro zahájení sběru krabic od nápojů bylo jak hledisko ekologické, tak i ekonomické. Tento obal obsahuje kvalitní papír, o němž je v papírnách zájem. V neposlední řadě je sběr nápojového kartonu společností EKO – KOM, a.s. odměňován zajímavou částkou, která snižuje (stejně jako odměna za ostatní vyříděné odpady) náklady na odpadové hospodářství města.

Magistrát města Jihlavy připravuje v souvislosti se zavedením sběru nové suroviny pro děti 5. – 9. tříd jihlavských základních škol zajímavou soutěž „Co víme o obalech a odpadech?“.

Informace o složení, sběru a využití nápojových krabic naleznete v letáku „Použitý nápojový karton – Co s ním?“, který je přiložen k novinám. Dále Vám bude do schránky doručena také brožurka „Co s tím? ...aneb jak správně nakládat s odpady“, která Vám poslouží jako praktický rádce v otázkách týkajících se odpadů vzniklých v domácnosti.

17. září nechte auto doma!

V pátek 17. září 2004 organizuje Magistrát města Jihlavy, odbor životního prostředí, pod záštitou náměstka primátora Vladimíra Hinka akci „Den bez aut“. Organizátoři se rozhodli představit široké veřejnosti Generel cyklo dopravy a cyklotras na území města Jihlavy. Generel bude vystaven v Ekoinfocentru ve Věžní ul. č. 1 v době od 6. – 17. září.

Dále jsou všichni občané zváni na malý výlet na kolech po části jihlavských cyklostezek. Sraz účastníků je ve 14,00 hodin na Masarykově náměstí u Morového sloupu, trasa končí cca po 45 minutách na „Skalce“. Pojedeme okolo ZOO, napojíme se na ulici Helenínskou, kolem ČOV přes mostek u SPŠ textilní směrem na Člunek, dále po Brněnské ulici, přes starý Brněnský most a po Tovární ulici na Skalku.

Vzhledem ke skutečnosti, že znečištění ovzduší v Jihlavě způsobuje z velké většiny doprava, každý z nás, kdo místo automobilu používá kolo, vlak nebo se pohybuje pěšky, podporuje alternativní způsob dopravy a tím chrání životní prostředí nás všech.

Bohuslava KOLMANOVÁ
odbor ŽP Magistrátu města Jihlavy

Následně po skončení této cykloakce se může každý zúčastnit také akce „Přírodou na kole“, kterou pořádá ZO ČSOP Jihlava od 16.30 hod – viz Kalendář akcí [pozn. redakce].

ZNÁTE NAŠE CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ ?

Zhejral

V údolí pod Javořicí leží jedna ze dvou národních přírodních rezervací našeho okresu a jmenuje se podle rybníka Zhejral. Kromě rybníka, který patří do chráněného vodárenského řádu se zákazem koupání a omezením přístupu veřejnosti, jsou chráněna také rašeliništní luka a rákosiny v okolí rybníka.

Národní přírodní rezervace byla vyhlášena roku 1982 a má rozlohu 26,99 ha. Nadmořská výška je 675 až 696 m. Katastrální území patří obci Klatovec. Geologické podloží zde tvoří dvojslídé žuly mrákotínského typu, překryté hlinitopísečnými až kamenitými sedimenty. Z rostlin zde nalezneme například porosty zevaru vzpřímeného a přesličky říční, ostřici zobánkatou, ostřici černou, vachtu trojlistou, bazanovec kytkovitý, rosnatku okrouhlostou, prstnatec májový, kozlík dvoudomý a tuřici přiblou. Fragmentálně se vyskytují společenstva smilkových vřesovišť s výskytem klikvy bahenní. Roztroušené skupiny dřevin tvoří vrba ušatá a vrba popelavá.

V této lokalitě byl ještě roku 1978 pozorován tetřívek obecný. Snad by stálo za zvážení, společně s dalšími odborníky a organizacemi, nyní, když je území chráněné a zemědělská činnost se omezuje, pokusit se o jejich znovuvysazení. Vždyť Lesy ČR se nyní honosí umělými líhněmi těchto tetřívků. Z dalších ptáků zde najdeme také bramborníčka hnědého, bekasinu otavní, sluku lesní, motáka pochopa, potápku malou, ostříže a další. Hojný je zde také výskyt obojživelníků. Byl zde zjištěn mj. skokan ostronosý a krátkonohý, rosnička zelená a čolek horský. S malými žabkami se zde člověk setkává už na přístupových cestách k rašelinným lukám. V této zachovalé přírodní lokalitě bylo také napočítáno 500 druhů motýlů a na své si zde přijde i amatérský fotograf.

S použitím publikace „Zvláště chráněná území okresu Jihlava“

Pavel JELÍNEK

Rybník Zhejral s vrcholem Javořice v pozadí. Foto: J. Dvořák

KALENÁŘ AKCÍ

podzim 2004 – jaro 2005

Na všechny akce je zvána široká veřejnost a zejména děti !!

Pro podrobnosti a aktuální změny sledujte internetové stránky (<http://csop-jihlava.euweb.cz>) a nástěnky ČSOP Jihlava u ZVEREXU a hlavní Pošty v Jihlavě. Informace můžete také získat v Ekoinfocentru na jihlavské Bráně (Věžní 1).

SCHŮZKY MOPÍKŮ jsou každý čtvrtek vždy od 16 hod, v klubovně Mahenova 3 nebo dle dohody na předcházející schůzce.

2. září (1. po prázdninách), 9. září, 16. září, 23. září, 30. září, 7. října, 14. října, 21. října, 4. listopadu, 11. listopadu, 18. listopadu, 25. listopadu, 2. prosince, 9. prosince, 16. prosince, 6. ledna, 13. ledna, 20. ledna, 27. ledna, 3. února, 10. února, 17. února, 24. února

3. září, <i>pá</i>	Výborová a členská schůze ZO	16.30 hod, klubovna Mahenova 3
•	dokončení údržby Vílanecké rašeliniště – dle dohody	
do 5. září	Toulky Vysočinou – výstava fotografií ing. Milana Slavíngera v Muzeu Vysočiny v Jihlavě, Masarykovo nám.	
10. září, <i>pá</i>	Kolem noční Jihlavy – turistický pochod pořádaný KČT Tesla	
14. září	Ukličme svět – Clean up the World, celosvětová akce	
16. září	Mezinárodní den ochrany ozónové vrstvy	
17. září, <i>pá</i>	<p>PŘÍRODOU NA KOLE – Den bez aut
Přírodovědně-vlastivědná vyjížďka na kolech v rámci celorepublikové akce.
<i>Trasa:</i> Kosov – Petrovice – Malý Beranov. <i>Sraz</i> v 16.30 hod u parku pod Psychiatrickou léčebnou v Jihlavě. Vedou Vilda Dvořák a Petr Touš. Informace tel. 567 218 919.   CYKLOJÍZDA V RÁMCI DNE BEZ AUT
Pořádá Magistrát m. Jihlavy, <i>sraz</i> ve 14 hod u morového sloupu, Masarykovo nám.
<i>Trasa</i> kolem ZOO–Helenín–Člunek–Na Skalce. Informace na OŽP Magistrátu.</p>	
24. září, <i>pá</i>	<p>VEČER BAREVNÉHO PODZIMU – tradiční posezení u ohně s kytarou, tentokrát v rámci oslav 25. výročí založení ČSOP. Promluví RNDr. Milan Macháček.
<i>Sraz</i> v 17 hod na parkovišti ATC Pávov, odtud odchod na chatu Emany Tomka. Občerstvení zajištěno. Zváni i příznivci!</p> <p>• kontrola a čištění ptačích budek v lesích ČR a Březinových sadech – dle dohody</p>	
1. října, <i>pá</i>	Výborová a členská schůze ZO	16.30 hod, klubovna Mahenova 3
2. října, <i>so</i>	<p>SVĚTOVÝ FESTIVAL PACTVA
Tradiční ornitologická vycházka na Bradelské a Vodárenské rybníky (cca 8 km).
<i>Sraz</i> v 8.30 hod na hrázi Helerova (Panského) rybníka v Jihlavě na Dolině. Vede Vojtěch Kodet. S sebou dalekohledy.</p>	
4. října	Mezinárodní den ochrany zvířat	
9. října, <i>so</i>	Non-stop stříbrnou stopou – turistický pochod pořádaný KČT Sokol Bedřichov	
16. října, <i>so</i>	SÁZENÍ STROMKŮ – dle dohody	
19. října, <i>út</i>	<p>JIHLAVSKÝ LÍSTEK
Okresní přírodovědně-ekologická soutěž žáků ZŠ (jednotlivců) o ceny. <i>Od</i> 15 hod v budově ZŠ Havlíčkova. Přihlášky na telefonu 728 704 988 nebo 567 323 904, e-mail: karelholub@centrum.cz.</p>	

20. října Den stromů
21. října Den původních odrůd jablek
- značení hranic některého zvláště chráněného území – bude upřesněno
5. listopadu, pá Výborová a členská schůze ZO 16.30 hod, klubovna Mahenova 3
6. listopadu, so **DEN DRAVCŮ**
Ukázky živých dravců a sov, výstavka, vystoupení ornitologů (např. Věra Malátková, Ivan Kunstmüller a další). Pátý ročník tradiční podzemní akce.
Od 9 hod v budově ZŠ Havlíčkova 71 v Jihlavě. Řídí Vojtěch Kodet.
14. listopadu Světový den bez aut
- setkání účastníků letního zájezdu do Rumunska na Chaloupkách
 - seminář k soutěži Les ve škole-škola v lese, Žďárské vrchy
3. prosince, pá Výborová a členská schůze ZO 16.30 hod, klubovna Mahenova 3
17. prosince, pá **VÝROČNÍ ČLENSKÁ SCHŮZE ZO ČSOP JIHLAVA** od 17 hod, klubovna ZOO
- Zelený Silvestr – loučení s rokem. Dle dohody.
29. prosince Mezinárodní den biologické rozmanitosti

leden - únor 2005

Výhledově plánováno několik přednášek a besed na různá témata. Podrobnosti o dnu, času a místu konání budou upřesněny koncem roku 2004 či začátkem roku 2005 na nástěnkách a v tisku.

Ledňáčekovi pytláci

Co tady ti chlapi
s dalekohledy dělají?
Udice či flinty nemají,
jen se rozhlížejí po kraji!?

Vy tady ten rybník kupujete?
Ne? Tak to jste pytláci!

Ornitologové? Kdo to je, prosím vás?
Dopoledne si jde každý po práci.

Ledňáček že vás zajímá?
Páni – no to je teda řacha!
To víte – dneska na svůj kus
každý vlastník si dává bacha!!!

KAHO

- *Děkujeme všem příznivcům a sponzorům za jejich pomoc naší ZO v roce 2004, zvláště pak Magistrátu města Jihlavy za finanční podporu a panu Slavomíru Večeřovi za věčný dar.*

ZPRAVODAJ ČSOP Jihlava 2/2004

Vydává dvakrát ročně ZO 59/11 ČSOP Jihlava. Adresa: Hamerníkova 12, 586 01 Jihlava. Klubovna: Mahenova 3, Jihlava (Modelcentrum). Nástěnky: ZVEREX (Dvořákova 1, Jihlava); POŠTA 1 (Masarykovo náměstí, Jihlava); Pávovská ulice (u autobusové zastávky). Ekoinfocentrum: Jihlavská brána, Věžní 1; otevřeno středa 13.30 - 17.30, čtvrtek 9.00 - 13.00 hod.

Internetové stránky: <http://csop-jihlava.euweb.cz>; e-mail: csop.jihlava@email.cz.

Šéfredaktor: Mgr. Jaromír Maštera. Redakční rada: Karel Holub, Pavel Jelínek, Ing. Šárka Klimešová a Jiří Kurz.

Kresba: Jaromír Maštera st. Fotografie: Ing. Jan Jelínek, Mgr. Jan Dvořák, Karel Holub, Iva Šimková a Miloslav Bartoš.

Foto na titulní straně: Petr Touš - mládě výra velkého (*Bubo bubo*)

Příspěvky do příštího čísla zasílejte do 15. 2. 2004 na redakční adresu: Redakce Zpravodaje ČSOP Jihlava, Slavičková 22, 586 02 Jihlava; případně v elektronické podobě na e-mail organizace.

Uveřejněné články nemusejí vyjadřovat názor redakce. Za obsah příspěvků odpovídá jejich autor, redakce si vyhrazuje právo došlé příspěvky upravovat či krátit.

Náklad 300 výtisků. Zdarma. Tisk: ETIS s r.o., Jihlava.

Budování zábran pro obojživelníky u Panského rybníka u Kamenice v druhé polovině března.

Foto: K. Holub

Mláděta rorýse obecného v budce, kterou navrhl ornitolog a člen ČSOP Jihlava Pavel Hobza (viz Zpravodaj č. 1/2004).

Foto: I. Šimková

Mgr. Jaromír Švarc určuje rostliny v lomu u Malého Beranova při červnové vycházce „Za přírodou Malého Beranova“.

Foto: K. Holub

Z expedice na Znojemsko...
pozorování břehulí říčních na
hnízdíšti v pískovém lomu.

Foto: M. Bartoš

RNDr. Aleš Toman kroužkuje mladého ka-
louse těsně před jeho vypuštěním do jihlav-
ského lesoparku Heulos.

Foto: K. Holub

Při toulkách po rumunských horách byla ta-
ké příležitost ke geologickým průzkumům...

Foto: M. Bartoš